

ronweg
met God
te stem-
lijken weg
didaat te
H. graaf
avenhage,
aardeeren
ding zeer
ugenholtz
Arie Smit
r Heems-
merkelijk
p hij zijn
loofsover-
niet, wat
te hebben,
g ontrent
heer Van
sver voor
zijn.
vonden
ontrent
st „in de
Woord te
letterlijk
mag hier
opre-
Strum
afleggen,
epalingen
die volm
Gods
od en zijn
een alge-
enheid en
olutoair
r van den
den heer
ierop; en
ontrent
gerorga-
gansche-
p het feit,
niet aan-
partij, en
ding staat
het ma-
cekt, liet
legen die
hij zich,
en acht,
in.
candidaat
t. Waarom
partij, die
afgeschei-
uyper vol-
ij ook in
enwel de
en Groen
at.
wij anti-
ristieklijk
is in strijd
denis der
raken van
op wegen,
is en zeer
heeft een
hebben in-
trouwend
l over de
lén staan
aanvaar-
a dit ook
eren,
het Room-
nachten,
een zege-
en Chris-
od dat men
ad tegen
stij in de
stantische
risten en
behandeld
estantach
eginselen
ch voegt
mocratie)
mdat dit
ndat de
len;
ngen dien
heeft af-
en van
Kerk ver-
istorische
ntwik-
ng met
n.
te geheel
n te zijn
and en
ijn zeg-
acht;
-Protes-
tie hier-
ievende
eel ware
is een
uyper in
oen van
aan zij,
an Prin-
sch-
dat Dr.
is, dat

Groen van Prinsterer in 1874 zelf de samenwerking met de Roomschen aan Dr. Kuyper als noodzakelijk heeft aangeraden en aangeprezen; en later deze openlijk en onvoorwaardelijk met zijne goedkeuring bekrachtigd heeft.

Daar men nu niet mag aannemen, dat Da. Nierstrass tegen beter weten in de kiezers voorloog, blijkt hieruit, dat hij sprak over dingen, waarvan hij niets afwist.

Het tweede beweren is, dat Groen het Christelijk en Protestantsch karakter van onze staatkunde handhaalde, en dat Dr. Kuyper dit wil verloochend zien.

Waarheid is, dat Dr. Kuyper, geheel in de lijn van Groen van Prinsterer, steeds den eisch heeft gesteld, dat de eeuwige beginselen van Gods Woord geheel onze wetgeving en rechtspleging moeten bezielen, en dat hij tegen elk insluipen van het Roomsche staatsrecht steeds met hand en tand gewaakt heeft.

Het derde beweren is, dat voor Groen van Prinsterer eene volksregering uit den boeze was, en dat Dr. Kuyper die zoekt.

Waarheid is, dat volkssoevereiniteit door beiden steeds even principieel bestreden, en dat volksinvalod op de regering steeds door beiden even krachtig is bepleit.

Een eindelijk, Groen van Prinsterer wilde, zoo het heet, de Hervormde kerk eeren en kronen, terwijl Dr. Kuyper haar vernietigen wil. Een zinsnede, die alleen uit de pen kon vloeien van een man, die nimmer las wat Groen van Prinsterer over de Synodale organisatie en het daaruit ontstane genootschap te boek stelde.

Da. Nierstrass zal het dan ook aan het deskundig publiek ten goede moeten houden, zoo het aan deze zijn betuigingen geen meerder waarde toekent, dan ze verdienen. Het getuigenis van wie niet op de hoogte der zaak is, die hij bespreekt, pleegt nimmer bijster hoog te worden aangeslagen.

Hoofdsak is en blijft dus zijn *confessionele* tegenstelling. Hij Gereformeerd, Dr. Kuyper anti-Gereformeerd. Hij goed Protestant, Dr. Kuyper anti-Protestant. Hij waarachtig Christen, Dr. Kuyper anti-Christelijk.

Wel een bewijs, dat het verschil in politieke houding met verschil in geloofsovertuiging saamhangt; waarbij het natuurlijk geheel in het midden werd gelaten, welke bewijzen Da. Nierstrass dusver van zijn kennis van het Gereformeerde, Protestantsche en Christelijke systema heeft gegeven, als schenkende hem recht, om derwijs uit de hoogte te oordeelen.

Bij nader onderzoek is ons gebleken, dat de bedenking tegen de wijze waarop de toenmalige Minister van Binnenlandsche Zaken op de Conferentie van Christelijke Jongelingsverenigingen werd ontvangen, alleen hierin bestond, dat de leider van den dach die na hem sprak, op eenigszins bevreemdende wijze zijn qualiteit ignoreerde, en op zeer koele manier van hem gewaagde als van den „voorgaanden spreker.“

Hieraan mag intusschen niet te zeer geacht. Dit toch kan een pure onhandigheid zijn geweest. Lang niet ieder is op de hoogte van de eischen, die ons door goede vormen aan zulk een dach gesteld zijn.

Ernstiger daarentegen is de bedenking tegen de wijze waarop Mr. Keuchenius is bejegend, die ons dan ook niet verheeld, hoe hij zich door deze bejegening wel wat onaangenaam voelde aangedaan.

Men had hem officieel uitgenoodigd zitting te nemen in de Hoofddirectie voor de regeling. Hiertoe had hij zich bereid verklaard, mits men hem niet te veel oplegde. Later was hem dan ook een stuk toegezonden, waarin zijn naam voorkwam als staande-tusschen den eere-voorzitter en den onder-voorzitter, zonder dat een voorzitter genoemd was. Dit bracht hem onwillekeurig op het denkbeeld, dat hij misschien nog als voorzitter zou moeten fungeeren.

Maar sinds hoorde hij niets. Geen enkel stuk werd hem toegezonden. Van een vreemde deling hoorde hij toevallig, dat de Conferentie op til was. Water ze gehouden werd wist hij niet. Toen hij in Amsterdam kwam, moest hij in het gebouw *Excelsior* gaan informeren waar hij zijn moest.

En wat het ergst is, toen hij in Amsterdam op de vergadering kwam, werd hij binnengeleid in een kring van heeren, die van achteren bleken de Hoofddirectie te zijn, en die er niet aan dachten, hem een plaats naast zich in te ruimen; maar hem, als ware hij een vreemde, stil staan en gaan liepen.

Hem bleef dan ook niets over, dan stil weer naar Den Haag te vertrekken.

Na denkt hierbij natuurlijk niemand aan opzet.

Maar zooveel dient dan toch gezegd, dat waar men een oud-Minister van Koloniën en een man van de jaren en de positie van den heer Keuchenius verzoekt, om in de Hoofddirectie van regeling voor zulk een Conferentie op te treden, het toch een ernstig verzuim is, dat men hem niet eens de stukken toezendt, en als hij komt, buiten de Hoofddirectie staan en gaan laat.

Met blijdschap mag geconstateerd, dat het beginsel, om almeer ale bezoldigde hulpe uit de kerken te verwijderen en de kleinere diensten, die er te verrichten zijn aan vrijwillige helpers op te dragen, gaande weg veld wint.

Ook te Rotterdam is dit schoone denkbeeld, zoo we wel ingelicht zijn, reeds op eene vergadering van mans ledenaten ter sprake gekomen en met ingenomenheid begroet.

Alleen twijfelde men nog aan de mogelijkheid der uitvoering, en sommigen beel-

den zich zelfs in, dat zulk een dienst van vrijwilligen alleen in een idealen kerkstaat denkbaar was.

Nu als de zaak alleen daarop afstuit, is ze spoedig gevonden.

Immers het is bekend, dat in bijna alle vrije kerken van Engeland en Schotland nooit anders dan deze vrije dienst bestaan heeft.

En zegt men, dat zoo iets wel in Engeland kan, maar niet past bij ons volkskarakter, dan zij het toch geoorloofd op Amsterdam te wijzen, waar eerst de lokalen en nu de 5, straks 6 kerkgebouwen (den kosten natuurlijk uitgezonderd) geheel door vrijwilligen liefdedienst van kerkeradsleden, corporatieleden en gemeentelieden bediend worden, terwijl zelfs de kosten niets anders geniet dan *vrije woning*.

KUYPER.

Voor Kootwijk.

Door Da. H. W. VAN LOON ontvangen: van X. f 10; door broeder W. de Jong Jr. te Amsterdam f 1; door Da. B. van Schelven van J. W. B. te Leiden f 2 en van A. J. S. f 1; door Dr. C. A. Renier f 7 (en voor de kerk te Kootwijk f 10); door Me. Harlaar te Amsterdam f 3.50.

Bij Da. J. H. HOUTZAGERS: voor de school te Kootwijk van L. H. te Giessen Nieuwkerk, Uniegit, 1; van C. W. E. P. van A. te Gerkse-klooster f 2.50; van de ouders te Kootwijk f 10; van de Diaconie der Ned. Geref. te Leiden f 1.95; van W. Snel te Woerden f 2.50.

Totaal ontvangsten f 1562.13.

Uit de Pers.

Over de tot stand gekomen vereeniging tusschen de beide groepen van Gereformeerde kerken schrijft S. (Da. Sikkil) in de *Zuid-Holl. Kerkbode* dit warme en toch geestelijk diepe stuk:

In ons vorig nummer deelden wij de officiële stukken mee, die op de vereeniging onzer gereformeerde kerken, gelijk die besloten werd door de voorl. Synode te 's-Gravenhage, betrekking hebben. Tevens gaven wij verslag van den loop der vergadering van de synode, waarin dat besluit werd genomen.

Wij zullen op een en ander dan ook niet terug komen, dan alleen voor zoover ons dit noodig blijkt. Velen hebben de verg. der Synode zelf bijgewoond; de *Heraut* gaf van het gesproken een uitvoerig, schoone niet geheel nauwkeurig verslag en al wat van deze gewichtige gebeurtenissen is mee te deelen, is reeds in duizend gesprekken van mond tot mond gegaan.

Ieder gereformeerde weet reeds allen wat er van te weten is, en slechts duurt de dankzegging voort voor deze vereeniging, die zoo blijde hoop in het gereformeerde hart levendig maakt.

Zoo spoedig het reglement van 1869 nu valt, komen de kerken in gemeenschappelijke synode samen, en kan ook de overlegging over plaatselijke vereeniging een aanvang nemen.

„Is voor het harte bijna niet te veel, dat er weken, maanden misschien, gewacht moet worden, maar alle dingen moeten met orde geschieden.“

Intusschen behoeft niemand stil te zitten.

O, er is zooveel, dat gedaan kan en moet worden, terwijl de uitvoering van het besluit van 15 Sept. 1891 nog toef.

Er moet zooveel in de *harten* gedaan worden, en in de *verhoudingen*.

Daaraan willen ook wij hier medewerken.

Wij hebben zooveel te *hijgen*.

Dat zullen ook onze Chr. Geref. broeders en zusters wel hebben zoo de Heere zijn licht op hen vallen laat — maar wij hebben niet voor hen, slechts voor *onze* kerken rekenschap te geven.

En dan moet het bekend worden, hoe van de jeugd af aan, de afkeer van *afgescheidenen* ons schier in het bloed zat.

Die ongesellige, hooghartige atmosfeer, die in de eerste helft der eeuw in ons vaderland voor al het recht „gold, heeft zijn invloed op ons duchtig doorgelaten. Er we her als kinderen wisten *verachten* den afgescheiden menschen. En zelfs waar dierbare familie betrekkingen, die lang reeds voor Gods troon juichten, tot die afgescheidenen behoorden, daar bleef ons hart hen onrecht aandoen.

Liever kwamen wij met die afgescheidenen niet in aanraking, veel min in een *verkeer* nq. Daar was een *schamte* voor hen. Onze troost werd gekruist door de gedachte, dat men ons *tot hen* rekenen zou.

Voor de zonden en gruwelen, die de synodale organisatie bedreef, schamden wij ons niet; ja wij vergoelijken die, ook waar zij ons dwong die zelve te bedrijven, — maar die *afschiding*,...! wij hoopten dat God ons toch voor haar zou bewaren.

Hoe farsucuwach!

Ook bij genade levende, waren wij niet met kwijt. Zeker wij weten dat er ook iets mee vereenigd was, wat wij nog niet, en nooit hopen prijs te geven, — maar toch! er was een zelfverbinding, een zelfbehagen, een hooghartigheid, een dwaasheid, een broederzonde in gemengd, een zatswerk, een wereld- en vleesch dienst, die verfoelbaar is.

Wij hebben onze broeders en zusters daarmee be droefd, beleedigd, mishandeld. En behoorden wij later op onze beurt tot degenen, voor wie ons eigen vleesch vies den heil opkroep, — wij ontvingen niet de minste maat, waarmee wij hebben gemeten.

Genade heeft dat *by ont overvloed*.

Toen het er in den strijd tegen het leugenwerk van 1816 voor ons op aankwam, hebben wij genade ont vangen, om te bevelen: „Wij moeten er niets anders overblijven. Heere! dan een veracht hoopje afgescheidenen en wij met dat hoopje vereenigd, — hier sta ik, ik kan niet anders.“ O maak mij vrij!

En nu weet ieder, hoe wij sedert 1837 rusteloos hebben geroepen: „*niet afstellen, maar vereenigen!*“ Dat hebben wij gedaan, omdat God het ons zoo ge leerd heeft. Maar niet om nog *tegenover de Chr. Geref. broeders* te staan.

Integendeel!

Zonde was het ons, zoolang zij en wij niet weer naar den regel onzer aloude gereformeerde kerken *waren* leedden. Wij gevoelden ons niet meer van hen afgescheiden. Wij verstonden, dat alleen het valsche on christelijke getimmer van 1816 ons van hen afgeschei den had; dat *gemeenschap* aan ons gemeenschappelijk hies verstoord. Nu moesten wij weer saamlezen. Saamlezen niet met hunne vijanden, maar met *hen*.

En als wij dan *over hen* hebben gesproken of ge schreven, soms *tegen hen*, dan was het, omdat het broederhart ontstoken werd, ziende dat het genoot schappelijk beginsel, dat onze gereformeerde kerken belagt, niet steeds als gevaarlijk door hen geschuwd, soms argeloos in bescherming genomen werd.

„*En ten broeder* werden wij dan tot spreken gedron gen, — God weet het! — al ook die sprake vermits bemet zijn geweest en soms het broederhart, zonder dat wij het bedoelden, pijn gedaan hebben.

En nu de voet van leven in de nieuwe aera.

Nu onze kerken tot vereeniging komen, *te er tus schen* ons geen afscheiding meer.

Maar daarom ook vragen wij onzen broeders en zusters vergeving voor het onrecht, dat wij hen, en wij het wisten en ook nog *ten* wij het wisten, heb ben aangedaan. En blijven wij *het bepalen der referen tie* naar onze overtuiging trouw, — wij betuigen onzen broeders, dat zij ons niet minder maar juist te liever om zijn. Wij brengen eere aan de overtuiging en de trouw der mannen van 1816 en aan wie met hen met goede consensie op hetzelfde standpunt ston den. Wat zij uit overtuiging deden, *is niet hunne schande* maar *daarom ere* God tegen hen, die nu ook na onzen uigang uit de reglementen van 1816, tegen onzen wil hebben bedroefd.

Geve de Heere ons nu spoedig saam te leven buiten alle genootschapsbanden op onze gezamenlijke belij denis onder onze gezamenlijke kerkenorde als *gerefor meerde kerken in Nederland*.

Hanne zaak is nu voortaan *onze* zaak. Al hun smaad ont smaad. Wie hen rakt, die rakt ons. Wij *willen* nu eens voor *afgescheidenen* worden gescholden en veracht, om hunnentwil. *In dien zin*, dat wij *by hen* behooren *zijn* wij tegenover de vijanden der kerk afgescheiden. Van hen excuseren wij ons niet. Al zal men nu van Noord tot Zuid het oude spelletje van *die verachte afgescheidenen* weer beginnen. *Wij zijn een* *hem*. God zij daarvoor dankt.

Toch goed dolerend, dat kan de synodale boe leerster op rekenen! *Heer* geven wij geen verd toe! Maar niet dolerend, om *hen* te laten aanranden, met wie wij één willen zijn.

Ons blad staat dan nu ook voor de *Christelijke Gereformeerde* kerken in Zuid-Holland, zoo goed als de *Nederl. Geref.* kerken: de belangen van al de *gere formeerde kerken* in Zuid-Holland zijn één, en wij zult en ons blad dan ook voortaan *Weekblad voor de Gere formeerde kerken in Zuid-Holland* noemen; terwijl wij ons bereid verklaren, de Godsdienstonderingen der Chr. Geref. kerken te berichten op de wijze, waarop zij zelve dat wenschen, en alle mededeelingen, die zij goedvinden, kosteloos te plaatsen.

Broeders, zusters! zoekt elikander, en laat er geenei verdeeldheid der harten tusschen u overblijven. Zij daartoe de Heere ons genadig.

Deze laatste wensch uit zich schier allerwegen. Men beseft dat men elikander nu *moet* op zoeken, elikander in het broederzorg moet zien, en de broederliefde moet opwekken.

Het scheepke is over de bank heengezet, en drijve nu in vlot water.

KUYPER.

Derde Voorloopige Synode van Nederduitsche Gereformeerde Kerken, gehouden te 's-Gravenhage.

Donderdag 17 September.

Deze laatste zitting werd door Dr. Van Goor, als vice-voorzitter, geopend met Psalmge zang (Ps. 67:9), het lezen des Woords (1 Cor. 1:18—31) en gebed.

De scriba deden voortlezing van de gehou den notulen.

Door Dr. Rudolf werd hierop rapport uit gebragt over eenige punten, welke betrekking hadden op de vraag, hoe de kerk ten opzichte van de sociale quaestie behoort op te treden. De levendige deelneming aan de besprekking bewees, dat de Synode dit onderwerp van hoog belang achtte. Zij besloot Dr. Wagenaar en Dr. Van Goor te deputeren, om hetzij door een ander, hetzij persoonlijk de komende Synode van een studie over dit punt te dienen.

Tevens sprak de Synode haar wensch uit, dat classes en provinciale Synoden de inzen ding van vragen voortaan zouden doen ver geeld gaan van duidelijke toelichtingen.

In zake Zondagsrust werd rapport uitgebragt door Dr. Kruyswijk. Bealoten werd een de putatie te benoemen, die zich tot de Overheid zou wenden, om bij haar er op aan te drin gen, dat de beletselen, die van staatswege de Zondagsrust in den weg staan, en dies de godsdienstige overtuiging der kerkleden kwet sen, zouden worden weggenomen. Hiertoe werden aangewezen Mr. Keuchenius en Dr. Geesink.

Nadat nog een nadere regeling was vastge steld voor het preparatoir examen naar Art. 8; hulp was toegezegd aan de kerk te Kootwijk en de classis van Harderwijk, alsmede aan de kerk van Helmond, ging de Synode over in comitè-generaal ter besprekking eener tucht zaak.

Na hervatting van de publieke zitting wer den nog enkele huishoudelijke zaken gere geld, en werd Ps. 33:11 aangeheven.

Hierop sprak Prof. Kuyper, die inmiddels het praesidium weder op zich genomen had, een hartelijk afscheidswoord. Namens de Synode sprak hij den dank uit aan allen, die tot het wegsagen der vergaderingen hadden bijgedra gen, aan de adviseerende leden, die door hun raad een belangrijk deel van den arbeid hadden op zich genomen; aan de kerk van 's-Gravenhage, die door hare gastvrijheid ge toond had, hoe een Synodale kerk hare broe ders op de meest liefderijke wijze moet ont vangen; aan de leden der gemeente, die hun huis, ja hun hart hadden opengesteld; aan de rapporteurs, inzonderheid aan Prof. Geesink, die door de pers een goed gerucht van deze Synode had doen uitgaan, aan den vice-praes en de beide scribae, die het soms waas hadden te verantwoorden gehad, en wien nog ook in den tijd der ruste, een nieuwe arbeid wachtte. Inzonderheid werd dank gebragt aan de belangstellenden, wier tegenwoordigheid op de vergadering zoo bezielend had gewerkt.

Instemmende met den dank, die gebragt werd aan Hem, die in deze dagen een zoo heerlijk werk gewrocht had, en die ook alleen voldoende kan, en met de bede, dat God geven mocht, dat al zijne kinderen in ons land ook kerkelijk zouden worden vereenigd, lieven allen het laatste vers van Ps. 72 aan.

Nadat door Dr. Van Goor een hartelijk woord van dank ook aan den voorzitter gebragt was, sloot Prof. Kuyper deze laatste vergade ring met gebed.

Officiële berichten uit de Ned. Geref. kerken.

ZWAMMERDAM. 20 Sept. Ook de kerk des Heeren te Z. was, als zoo menig andere, ver weggezonden. Niemand harer leden herinnert zich den tijd, dat er hier was bediening des Woords. Waar in beter dagen, vader Hellen broek de leer der vrije genade Gods verkond igde, daar werd nu de leer der vrije wil gepredikt. Slechts enkelen, die elders voedsel voor hunne ziel zochten, of zich in hunne woningen terug trokken, maar ze lieten den vijand vrij spel, tot de Heere sommiger oogen opende. Enkele broeders begonnen in 1867 te evangeliseren in „Hithenland“, met uitnemende bedoeelingen. Maar zonder in te zien, hoe evangeliseren te midden van gedoopten de kerk breekt, maar niet bouwt. Toch zegende de Heere. Het kon niet kwam. De Heere gebruikte het om zijne kerk alhier wakker te schudden. Ze keerde terug tot des Heeren Woord. Maar hij, die in haar midden geroepen was dit Woord te be dienen, verwierp het. Ze mocht hem dus niet erkennen als haar leeraar. Ze was zonder be dienaar des Woords. De Heere werd gemaekt dat Hij een herder en leeraar mocht geven, en Hij gaf verhooring. Heden werd de Eerw. heer H. v. Dijk, beroepen predikant der Geref. kerk alhier, in zijn bediening bevestigd. Zijn broeder, bedienaar des Woords te Gaast c.a., was daartoe overgekomen. Naar aanleiding van Hebr. 13:17 wees Z.Eerw. ons op het ambt van de bediening des Woords, en op de roep ing der gemeente ten opzichte van den be dienaar. Na het „ja ik van ganser harte“, uitte zich in Ps. 134:3 het gebed der ge meente voor haren jeugdigen leeraar. Des

avonds aanvaardde deze zijn dienstwerk, met Ps. 124:8. Met aandacht werd deze intreepredikatie aangehoord. 't Was een heerlijke ure. Blijdschap vervulde onze harten.

Zegene de Heere de bediening zijns Woords en zij er veel gebed voor den dienaar.

Namens den Kerkeraad, S. HEMPELUS, Scriba.

De eerstvolgende vergadering van deputa ten voor 't onderzoek volgens art. VIII der kerkenordening is bepaald op Dinsdag 13 Oc tober 1891, 's voormiddags 10 ure, in de ker kekamer der Keizersgrachtkerk te Amsterdam (Kerkstraat 109) Wat *nd 8 October* bij den ondergeteekende inkomt, kan in deze verga dering niet behandeld worden.

G. VAN GOOR, *Præsiter van deputaten.*

Bunschoten, 29 Sept. 1891.

Kerk te Helmond.

Sedert de vorige opgaaf wordt nog met vriendelijken dank vermeld, dat bij ons is in gekomen bij J. W. te Rotterdam van diversen f 15.50; van J. H. te Reeuwijk collecte aldaar f 2.30; van J. T. te Dordrecht f 0.50; door J. T. te Dordrecht van X. te Vlaardingen f 0.50; van J. A. v. N. te Middelburg namens diakenen f 10.85; door Da. H. W. v. L. te Amsterdam, gevonden in de collecte f 5; door R. H. P. te Schraard coll. uit de Kerk f 12, door A. H. te Honselsdijk gen. Naaldwijk coll. N. G. kerk f 19.25; door Da. J. H. F. van een lid der N. G. Synode te 's-Gravenhage ont vangen f 10.

Namens de Vereen. de Kerkel. Kas te Helmond, G. VISSER, Penningm.

Helmond, 30 Sept. 1891.

Buitenland.

Frankrijk. Streven om tot eene officiële Synode te geraken.

Er is in de Gereformeerde kerken van Frankrijk eene beweging op touw gezet om te komen tot eene officiële Synode. Gelijk we reeds meermalen aantoonde, wil de Fransche re gering geen officiële Synode laten samen komen uit vrees dat zulk eene vergadering, de lijn in 1872 getrokken, zal willen doortrek ken, waarvan het gevolg zoude zijn, dat de liberalen in het gedrang zouden komen. In 1872 was op de officiële Synode een korte *declaration de foi* aangenomen, die een modern of liberal niet kon onderschrijven, uit vrees dat nu allen zouden uitgebannen worden, die zich met die „geloofsverklaring“ niet konden vereenigen, weigerden de Fransche regering toestemming te geven tot het samenkomen van eene algemeene synode. De Evangelischen of orthodoxen hebben zich sedert vereenigd in eene officiële synodale organisatie; die echter, helaas, op collegiale leest is geschied. Het onderscheid tusschen de officiële en officiële synode bestaat hierin, dat de be sluiten eener officiële synode als rechtsgeldig door de regering worden erkend, zoodaand dat, wanneer deze b. v. een prediker wegens onrechtzinnigheid van zijn ambt vervallen ver klaart, hij voortaan geen staatsactement meer geniet, terwijl een besluit eener officiële synode enkel zedelijke kracht bezit.

Nu hebben zich de liberalen, nadat de orthodoxen hunne officiële synodale verga deringen hadden, ook op dergelijke wijze vereenigd in eene *délégation libérale*, zoodat de oorspronkelijke Gereformeerde kerken van Frankrijk in twee groepen uiteen zijn gespat. Dit wordt door velen betreurd. Men is van gevoelen dat de kracht van het groote Protestantische huis gezin door de tweespalt verbroken is. En waartoe zou dat gedeeld leven ook dienen? De liberalen hebben geleerd dat men op den duur de ge meente niet bijeen houdt door ontkenningen en de orthodoxen hebben heel wat van hunne scherpheden van voor 19 jaren laten varen. Wat zou men er nu tegen zijn dat al de Protestant sche kerken van Gereformeerden oorsprong eene officiële synode vraagden, om aldus de eenheid van het Protestantische huisgezin uit te drukken? Men zou aldus ook sterker staan tegenover Rome.

In den laatste tijd heeft de Parijsche hoog leeraar Sabatier zich opgeworpen als pleitbezorger voor eene algemeene officiële synode. Deze dagen verscheen in het tijdschrift „*la Nouvelle*“ een artikel van de hand van genoem den professor, om te betoogen dat eene officiële synode noodig is om de verschillende richtingen op godgeleerd gebied met elikander te verzoenen. Hij wijst daartoe op „zijne La tiersche broeders“; ook bij hen vindt men eene orthodoxe en eene liberale richting, en toch leeren zij in vrede met elikander onder eene synodale constitutie. Ook deelt hij daarbij mede, wat onlangs te Genève, „onbetwist de hoofdzetel van het Calvinisme“, bij de kerkel ijke verkiezingen heeft plaats gehad. Daar vindt men ook twee richtingen, daar waren ook twee kiesvereenigingen, de eene orthodox, de andere liberaal. Maar deze twee comités zijn het eens geworden en hebben gemeenschappelijk tot de leden van de kerk van Genève eene circulaire gericht om eene lijst van candidaten aan te bevelen. Te voren was er bij de kerkelijke stembus een heftigen strijd, nu geniet men te Genève een heerlijke rust, — volgens den heer Sabatier. Men mag ook, volgens den hoogleeraar, de eerwaardige predikanten van Genève niet be schuldigen van ontrouw, nu zij aldus handelden. Zij vatten de trouw anders op dan velen in Frankrijk. Zij gelooven niet dat het Evangelie geen vorderingen maakt, door maatregelen om uit te sluiten. Die methode komt hun een weinig vleeschelijk en gemakkelijker voor. De trouw bestaat volgens hen hierin, dat zij hunne broeders bekeeren en niet dat zij weigeren gemeenschappelijk met hen in hetzelfde huis te wonen.

Nu moet gezegd worden dat deze denkbeel den nog niet door alle Evangelischen in Frankrijk beaamd worden. In de *Eglise Libre* vinden ze zelfs bestrijding, maar toch in hetzelfde blad kon men nu en dan artikelen lezen, waarbij op dezelfde gronden als de hoogleeraar Sabatier, gepleit werd voor eene officiële Synode. De redactie bestreed deze artikelen wel; maar vol gens ons, veel te flauw.

Het is niet te ontkennen, dat bij de Fransche Gereformeerden de stukken van de Ge reformeerde belijdenis niet meer beleden wor den. Gelijk de Deutsche legers Frankrijk heb ben overwonnen, zoo is ook de Deutsche Vermittelungstheologie de Fransche Gerefor meerde kerken zegevierend binnengetrokken.

Met dit onderscheid echter, dat terwijl elk goed Franschman er op uit is, om het door Duitschland veroverd gebied van den Elzas en Lotharingen weder te herwinnen, men op kerkelijk gebied geen spoor aantreft van eene enigszins krachtige poging, om zich aan den verwoestenden invloed der Deutsche theologie te onttrekken. Ons is althans geen godgeleerde van eenigen naam bekend, die een lans breekt voor de geloofsbelijdenis van la Rochelle, de oorspronkelijke belijdenis der Gereformeerde kerken van Frankrijk. Eenmaal hebben wij in de *Eglise Libre* de noodkrete vernomen van een gemeentelid, wien het aan het hart ging, dat de Gereformeerde leer ontrant de Heilige Schrift door zoovele leeraars was overboord geworpen. Doch de redactie der *Eglise Libre* wilde dat stuk niet in het blad laten druk ken; het werd in een afzonderlijk bijvoegsel den lezers verzonden.

Hoe de hoogleeraar Sabatier er toe komt om het voorbeeld te Genève gegeven, aan Frankrijk ten voorbeeld te stellen is ons een raadsel, ook wanneer wij ons verplaatsen op het moderne standpunt van den hoogleeraar. Immers men heeft een zg. consistorie, waar van de leden verkozen worden door de *zg. scrutin de liste*, door alle gemeenten van het canton, d. w. z. alle gemeentelieden hebben hunne stem uit te brengen over al de leden van het consistorie. Er worden dus geen afgevaardigden gekozen. De afzonderlijke gemeen ten hebben geen kerkeraad, maar slechts *diakenen*, die door het consistorie benoemd worden. De predikanten worden verkozen door een gemeentelijk kiescollege. De lijst der kiezers wordt vastgesteld door den Staatsraad; allen kunnen hunne stem voor één predikant uitbrengen die Zwitsersche burgers zijn en door hunne geboorte tot de Gereformeerde kerk gerekend worden. Men heeft dus in Genève de volkskerk op en top en het is te begrijpen, dat bij de kerkelijke stembus soms een heftigen strijd gestreden wordt. Te begrijpen is het ook, doch niet goed te keuren, dat men bij zulk een toestand een vergelijk met zijne tegenpartij zoekt aan te gaan, om ergerlijke dingen zoo veel mogelijk te keeren. Doch dat de Gereformeerden te Genève onder zulk een orde van dingen leven kunnen, bewijst wel zeer duidelijk, dat zij van het fundament, waarop eenmaal de groote her vormer Calvin bouwde, jammerlijk zijn afge gleden.

WINKEL.

Voor Binderen.

Flak gedaan.

Koning Frederik Willem III van Pruisen had eens voor een kamer nieuwe meubelen noodig. Hij ging naar een kastenmaker, en bestelde bij dezen een heel meublement, alles van mahoniehout. Daarop ging de koning op reis naar Bohemen.

Toen hij terugkwam, vond hij alles behoorlijk in orde. Schrijftafel, kasten, stoelen, t was al van één houtsoort en zeer netjes gemaakt. Dit beviel den koning bijzonder, maar minder vriendelijk keek Frederik Willem — die een zuinig man was — toen de rekening kwam. Want die was natuurlijk voor zooveel kostbaar werk tamelijk hoog.

De hofmaarschalk werd nu naar den kasten maker gezonden, om te vertellen dat Z. M. lang niet tevreden was. Maar de werkmans be tuigde dat hij zich niet had vergist, en dat hij ook volstrekt niet te veel had gerekend. Kortom, er kon van de rekening niets af.

„Ja, ja“, zei de koning tot den hofmaarschalk, toen deze met die boodschap terug kwam, „groote heeren moeten altijd meer betalen dan andere menschen. Gij kunt hem kort en goed gaan zeggen dat ik 't niet betaal.“

Nu keek de kastenmaker op zijn beurt niet vriendelijk. Hij liet nog eens en nog eens vragen, doch vergeefs. Eindelijk kon hij 't geld — een groote som — niet langer missen en deed wat zeker nog nooit was voorgekomen: hij klaagde den koning aan bij 't gerecht, wegens weigering om te betalen.

De rechtbank vroeg nu de rekening en liet de zaak onderzoeken. Van stuk voor stuk werd nu door schatters de prijs bepaald. Daarna telde men alles op en zie, bij elkaar was 't zelfs nog meer dan de kastenmaker ge vraagd had.

Hij had dus zijn zaak volkomen gewonnen. Nu liet de koning den man roepen, die wel wat tegen de ontmoeting opzag. Maar de koning ontving hem vriendelijk, betaalde hem het bedrag van de rekening en voegde er bij:

„De som kwam mij bepaald te hoog voor; maar ik heb mij vergist. Het gerecht heeft tegen mij en voor u beslist. Gij zijt een flink, bekwaam en eerlijk man, en zult verder voor mij werken, zoo lang ik leef.“

Men moet maar raad weten.

Even als in ons land, is ook onlangs in Hindostan al het volk van dat groote keizer-

E Voto Dordrageno.

De intekening op E VOTO DOR DRACENO (de volledige toelichting op den Heidelbergchen Catechismus) door Dr. A. KUYPER, als premie voor de abonneuten van de *Heraut*, blijft open gesteld op de voorwaarden vermeld in het No. van 14 Juni j.l. en herhaald in de volgende nummers.

Iedere intekenaar heeft het recht een of twee exemplaren tot den halven handeldsprijs, dus voor f 12 per exemplaar, te bestellen. Het eerste deel wordt D. V. in Augustus 1892 aan de intekenaars verzonden.

De Administrateur
J. A. WORMSER,
Amsterdam, Juli 1891.